

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

РУДИК НАТАЛІЯ ВАСИЛІВНА

УДК 336.11/.132:330.101.541 (043.3)

**МАКРОФІНАНСОВІ ІНДИКАТОРИ В СИСТЕМІ
УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі фінансів ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, професор
Хлівний Володимир Кирилович,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»,
декан фінансово-економічного факультету

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Тропіна Валентина Борисівна,
Київський національний
торговельно-економічний університет,
професор кафедри фінансів

кандидат економічних наук, доцент
Наконечна Юлія Леонідівна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
доцент кафедри фінансів

Захист відбудеться «___» квітня 2016 року о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.04 ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03680, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1, ауд. 203.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Дегтярівська, 49-г, ауд. 601.

Автореферат розісланий «___» березня 2016 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, професор

А.М. Поддєрьогін

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Державні фінанси відіграють провідну роль у реалізації соціально-економічної політики держави, забезпечуючи в різних країнах розподіл та перерозподіл від 30 до 50% валового внутрішнього продукту. Це обумовлює високі вимоги до організації системи управління усупільненими в бюджеті та цільових фондах коштами. Ефективність управління державними фінансами, що залежить від широкого кола інтересів та чинників, визначається насамперед використанням відповідних макрофінансових індикаторів, які дозволяють достовірно та об'єктивно оцінити фінансові процеси. Системний підхід до розв'язання даного завдання є необхідним для забезпечення адекватної комплексної оцінки умов прийняття управлінських рішень, проведення попереднього аналізу їх наслідків, вибору оптимальних сценаріїв досягнення поставлених стратегічних цілей. Хоча проблематика використання макрофінансових індикаторів в системі управління державними фінансами досить широко представлена в роботах вітчизняних та зарубіжних вчених, окремі питання, зокрема розподіл функцій органів управління державними фінансами та їх відповідальності за досягнення пріоритетних для економіки країни цілей, залишаються недостатньо дослідженими. Формування системи макрофінансових індикаторів, яка забезпечить своєчасне реагування органів управління на потенційні ризики для державних фінансів та закріплення відповідальності за дотримання встановлених параметрів за суб'єктами управління є особливо актуальним в сучасних умовах.

Використання в системі управління державними фінансами макрофінансових індикаторів дозволяє виявляти та враховувати багаторівневі залежності між економічними та фінансовими процесами, між короткостроковими та середньостроковими результатами прийняття рішень щодо забезпечення сталого розвитку країни, безпеки держави, бізнесу та громадян, а також за виконанням державою конституційно закріплених за нею функцій. Впровадження сукупності макрофінансових індикаторів як бази для прийняття рішень суб'єктами управління державними фінансами, створює надійне наукове підґрунтя для подальшого розвитку системи управління державними фінансами.

Науково-практичну проблематику з питань макрофінансових показників в сфері управління державними фінансами висвітлено у працях представників світової економічної думки: А. Аурбача, М. Барнхіла, Дж. М. Кейнса, Г. Копіца, Дж. Кремера, Р. Манделли, М. Петрі, Дж. Тейлора, К. Сімса, П. Самуельсона, Т. Сарджента, Е. Стігліца, М. Фрідмена, Р. Хаммінга, Л. Хілла, А. Шіка та інших. Серед вітчизняних вчених, які зробили значний внесок у розкриття сутності і ролі макрофінансових індикаторів, слід відзначити роботи О.І. Барановського, І.Ф. Бінька, О.Д. Василика, З.С. Варналія, К.С. Горячева, О.В. Герасименко, О.В. Дзюблюка, М.М. Єрмошенка, Я.А. Жаліла, Б.А. Карпінського, Н.Я. Кравчук, В.В. Крилової, С.В. Кульпінського, В.А. Ліпкана, С.В. Львовчкіна, О.О. Любіча, А.М. Мороза, В.І. Мунтіяна, Ю.Л. Наконечної, М.І. Савлука, Н.С. Самбуріної, А.І. Сухорукова, В.Б. Тропіної, В.М. Федосова, В.Т. Шлемка.

Хоча вченими та практиками зроблено вагомий внесок у розробку проблематики макрофінансових індикаторів, зокрема з питань розкриття змісту,

методики оцінювання системи управління державними фінансами та побудови систем макрофінансових індикаторів, деякі питання потребують подальшого дослідження. Це стосується насамперед уточнення визначення сутності макрофінансових індикаторів, їх систематизації і класифікації в залежності від мети аналізу, виявлення взаємозв'язків між макроекономічними та макрофінансовими процесами за допомогою інструментів економетричного моделювання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано у рамках науково-дослідної роботи кафедри фінансів ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за темою «Макрофінансові стабілізатори в системі державного регулювання економічного розвитку» (державний реєстраційний номер 0113U004262). Особистий внесок автора полягає у систематизації теоретичних підходів до трактування змісту поняття «макрофінансовий індикатор» та методичних підходів до його застосування, розробленні пропозицій щодо удосконалення системи управління державними фінансами на основі макрофінансових індикаторів.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо використання макрофінансових індикаторів в системі управління державними фінансами, виявлення причинно-наслідкових зв'язків між макроекономічними та макрофінансовими процесами. Відповідно до поставленої мети в роботі були визначені наступні завдання:

- поглибити наукові підходи до трактування дефініції «макрофінансовий індикатор», визначити їх функціональні характеристики та місце в системі управління державними фінансами;
- уточнити класифікацію макрофінансових індикаторів, узагальнити наявну вітчизняну та зарубіжну практику їх використання, здійснити систематизацію макрофінансових індикаторів для оцінки стану державних фінансів України;
- провести оцінку макрофінансової стабільності у фіскальній та монетарній сферах;
- обґрунтувати алгоритми та методи практичного використання макрофінансових індикаторів в системі моніторингу фінансової безпеки України;
- оцінити ефективність державного фінансового управління з використанням макрофінансових індикаторів;
- визначити напрями впровадження макрофінансових індикаторів в систему управління державними фінансами у розрізі функціональних складових управління;
- розробити на основі економетричного аналізу часових рядів формалізовану модель взаємозв'язків макроекономічних та макрофінансових індикаторів;
- обґрунтувати необхідність врахування трансмісійних механізмів та запровадження фіскальних правил в системі довгострокового управління державними фінансами.

Об'єктом дослідження є система управління державними фінансами.

Предмет дослідження – практичні та теоретичні засади використання макрофінансових індикаторів в державному фінансовому управлінні.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертації є сукупність загальнонаукових та спеціальних прийомів і методів дослідження, а саме:

діалектичний та системний аналіз – для теоретичного узагальнення результатів дослідження вчених та практиків, предметом яких є макрофінансові індикатори, зокрема, їх використання в системі управління державними фінансами та для розкриття змісту поняття «макрофінансовий індикатор»; історичний метод – для дослідження варіацій систем макрофінансових індикаторів в умовах циклічності економіки; метод порівняльного аналізу та синтезу – при виявленні загальних та специфічних рис у структурі складових показників макрофінансових індикаторів в Україні та в розвинених країнах, при вивченні вітчизняного та зарубіжного досвіду системи макрофінансових індикаторів; кількісного та кореляційного аналізу – для визначення взаємозалежностей макроекономічних та макрофінансових індикаторів; методи системно-структурного та економіко-математичного моделювання – для побудови моделі управління державними фінансами на основі системи макрофінансових індикаторів у розрізі функціональних складових управління; методи аналогії та порівняння – при визначенні пріоритетності індикаторів.

Статистичну та інформаційну основу дослідження становлять праці вітчизняних та зарубіжних вчених і практиків, законодавчі та нормативно-правові акти, звітні дані Міністерства фінансів України, Державної фіскальної служби України, Державної казначейської служби України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Рахункової палати України, Національного банку України, Державного комітету статистики України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в систематизованому викладі теоретичних засад та практики застосування макрофінансових індикаторів в системі управління державними фінансами. Найсуттєвіші результати дослідження, які містять наукову новизну, полягають у такому:

вперше:

- на основі запропонованої класифікації макрофінансових індикаторів за трьома групами (стабільності, безпеки та ефективності) розроблений алгоритм визначення інтегрального індикатора, який дозволяє виявляти та оцінювати тенденції та проблеми в реалізації пріоритетних завдань державної фінансової політики;

удосконалено:

- трактування сутності поняття «макрофінансовий індикатор», змісту його функцій та місця в системі управління державними фінансами. Запропоновано розглядати макрофінансовий індикатор у широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні він являє кількісну міру, яка показує вихідний на момент прийняття рішення стан державних фінансів, а також відображає результат впливу відповідних рішень на досягнення цілей фінансової політики держави. Вузьке трактування зводиться до розуміння макрофінансового індикатора як показника, адаптованого для аналізу;

- методичні підходи до оцінки фінансової безпеки країни – запропоновано враховувати у частині розрахунку бюджетної безпеки такі індикатори фіскальної стабільності як: відношення податкових доходів зведеного бюджету до ВВП та відношення податкового боргу до податкових доходів зведеного бюджету. Обґрунтовано визначення нормативних значень вказаних індикаторів та розрахунок на їх основі інтегрального індикатора податкової безпеки. За результатами розрахунку виділено періоди підвищених загроз та визначено їх ключові причини;

- запропоновано розширити в методиці визначення економічної безпеки України в частині макрофінансової стабільності перелік монетарних індикаторів, які за результатами кореляційного аналізу виявили суттєві зв'язки з ВВП: коефіцієнт монетизації економіки; грошовий мультиплікатор; відношення золотовалютних резервів до ВВП;

одержали подальший розвиток:

- функціональні засади до закріплення відповідальності органів управління державними фінансами за дотримання встановлених на основі макрофінансових індикаторів параметрів макроекономічної та макрофінансової стабільності, що дозволить своєчасно виявляти ризики та вносити корективи у фінансову політику держави і на основі використання кластерного аналізу забезпечувати досягнення синергетичного ефекту в управлінні державними фінансами;

- методичні підходи до визначення на основі регресійного рівняння пріоритетних індикаторів, які, відображаючи трансмісійні механізми фінансового впливу, мають враховуватися при обґрунтуванні реалізації основної стратегічної мети – зростання реального ВВП.

Практичне значення одержаних результатів полягає у науковому обґрунтуванні пропозицій та рекомендацій нормативно-правового характеру, що можуть бути використані у процесі вдосконалення механізму державного управління ризиками у фінансовій сфері, спрямованого на запобігання кризовим явищам та мінімізацію їх наслідків, забезпечення ефективного функціонування національної економіки та економічного зростання держави. Основні результати дослідження було використано Управлінням економіки та фінансів Департаменту фахової експертизи при підготовці законодавчих та нормативних актів, постанови Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2013 р. № 320 «Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2013—2015 роки», зокрема щодо удосконалення методики оцінки бюджетної безпеки, показників інтегральної оцінки фінансової безпеки держави, а саме: валютних, регіональних та структурних ризиків (довідка від 23.04.2014 № 14-29/17).

Результати дисертаційного дослідження, зокрема щодо визначення боргових макрофінансових індикаторів, методів їх нормування та прогнозування впливу на макроекономічні показники на основі аналізу статистичних рядів та когнітивних карт враховано Міністерством фінансів України при опрацюванні шляхів удосконалення боргової структури (довідка від 14.05.2015 № 37-12000-17/16).

Під час підготовки аналітичних матеріалів з проблем удосконалення бюджетної політики України фахівцями Рахункової палати України використані результати дисертаційного дослідження, зокрема щодо: забезпечення фінансової безпеки в системі управління державними фінансами; аналізу взаємовпливу індикаторів бюджетної безпеки та динаміки ВВП; індикативної оцінки ризиків фінансової системи на основі діагностики макрофінансових індикаторів; застосування економетричних моделей взаємозв'язку макрофінансових і макроекономічних індикаторів в процесі здійснення прогнозних розрахунків обсягу ВВП, державного боргу, рівня боргової безпеки держави (довідка від 14.05.2015 № 20-921).

Основні теоретичні та методичні підходи і висновки, що розроблені у дисертаційній роботі, використовуються у навчальному процесі ДВНЗ «Київський

національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» при викладанні дисциплін «Фінанси» і «Макрофінансовий аналіз» та розробленні програми організації й проведення виробничої практики на фінансово-економічному факультеті для студентів напряму підготовки «Фінанси і кредит», освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр (довідка від 07.04.2015).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є результатом власних розробок автора. Наукові положення, розробки прикладного характеру, висновки та пропозиції, що виносяться на захист, одержані автором самостійно. Опубліковані праці, за винятком однієї, виконані автором одноосібно.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні висновки, пропозиції та результати дослідження оприлюднено на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема на таких, як: XXI Міжнародна науково-практична конференція «Теоретичні та практичні аспекти розвитку сучасної економіки» (м. Львів, 2012 р.); XXII Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми та шляхи удосконалення економіки України» (м. Львів, 2013 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Економічна політика держави в умовах трансформаційних змін» (м. Сімферополь, 2013 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні наукові підходи до стабільного економічного розвитку та економічної безпеки» (м. Чернігів, 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Економіка та управління господарським комплексом: теорія і практика сучасності» (м. Луганськ, 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Євроінтеграція економіки України: виклики та рішення» (м. Дніпропетровськ, 2015 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми сучасної економіки: реалії сьогодення» (м. Ужгород, 2015 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми та розвиток економічних систем в умовах глобальної нестабільності» (м. Миколаїв, 2015 р.).

Публікації. Основні положення та найважливіші результати дисертації опубліковано у наукових працях загальним обсягом 4,7 д.а., з яких: 4 – у наукових фахових виданнях, 1 – у зарубіжному виданні, 1 – у науковому фаховому виданні, що зареєстроване в міжнародних наукометричних базах, та 8 – в інших виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 198 сторінок друкованого тексту. Робота містить 24 таблиці на 19 сторінках, 27 рисунків на 16 сторінках та 15 додатків на 73 сторінках. Список використаних джерел налічує 273 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, її значущість для макрофінансового управління, визначено мету і завдання дисертаційного дослідження, його об'єкт, предмет і методи, сформульовано положення, що визначають наукову новизну та практичне значення отриманих результатів.

У **розділі 1 «Теоретико-методичні засади використання макрофінансових індикаторів в системі управління державними фінансами»** на основі праць вітчизняних та зарубіжних науковців, міжнародного практичного досвіду та власного

доробку автора досліджена економічна природа поняття «макрофінансовий індикатор» та теоретичне підґрунтя формування системи макрофінансових індикаторів.

Дослідження сутності поняття «макрофінансовий індикатор» засвідчило його багатоаспектність та дискусійність. Аналіз поглядів науковців на проблему визначення макрофінансових індикаторів в системі управління державними фінансами відкриває широкий спектр підходів до трактування сутності цього поняття. Висхідними при розробці теоретичних засад макрофінансових індикаторів у системі управління державними фінансами є поняття «індикатор», «показник», «індекс», «коефіцієнт», «параметр», «управління», «система управління державними фінансами». Певний показник набуває ознак індикатора в системі управління при його спрямованості на досягнення відповідних пріоритетних цілей. Запропоновано розглядати макрофінансовий індикатор у широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні він являє кількісну міру, яка показує вихідний на момент прийняття рішення стан державних фінансів, а також відображає результат впливу відповідних рішень на досягнення цілей фінансової політики держави. Вузьке трактування зводиться до розуміння макрофінансового індикатора як показника, адаптованого для аналізу.

В процесі дослідження встановлено, що макрофінансові індикатори використовуються для оцінки спрямованої дії як в ретроспективному аналізі, так і у прогнозах та моделюванні. В контексті процесу управління визначено ключові ознаки макрофінансового індикатора в системі управління державними фінансами: повнота вихідних даних, достовірність, своєчасність, практична здійсненність, реальність, корисність для суб'єктів, які приймають управлінські рішення. Систематизовані функції та функціональні характеристики макрофінансових індикаторів: попереджувальна, сигнальна, інформативна, спостережна, статистична та вимірювальна. Автором доповнений зазначений перелік аналітичною функцією, що відображає результати і наслідки реалізації державної фінансової політики та визначення необхідних корегуючих заходів. Обґрунтовано важливість процесу макрофінансової індикації як способу виявлення, вивчення, порівняння й фіксації природи події чи заходу для визначення (формування) відповідного реагування на подальший супровідний та повторний його прояв.

Виходячи із завдань управління державними фінансами, макрофінансові індикатори слід структурувати у двох зрізах – за складовими фінансової політики та за якісними параметрами оцінки стану державних фінансів. Структуризація за складовими фінансової політики держави (бюджетна, податкова, монетарна, боргова, регулювання фінансових ринків та державного сектору економіки) дозволяє створити надійне підґрунтя для вироблення і реалізації пріоритетів стратегії і тактичних цілей даної політики (рис. 1). Дана структуризація в повній мірі відповідає міжнародному досвіду використання систем макрофінансових індикаторів у процесі управління державними фінансами, що дає можливість адекватно оцінювати країну як зі сторони потенційних інвесторів, так і на світовому рівні фінансових відносин в цілому.

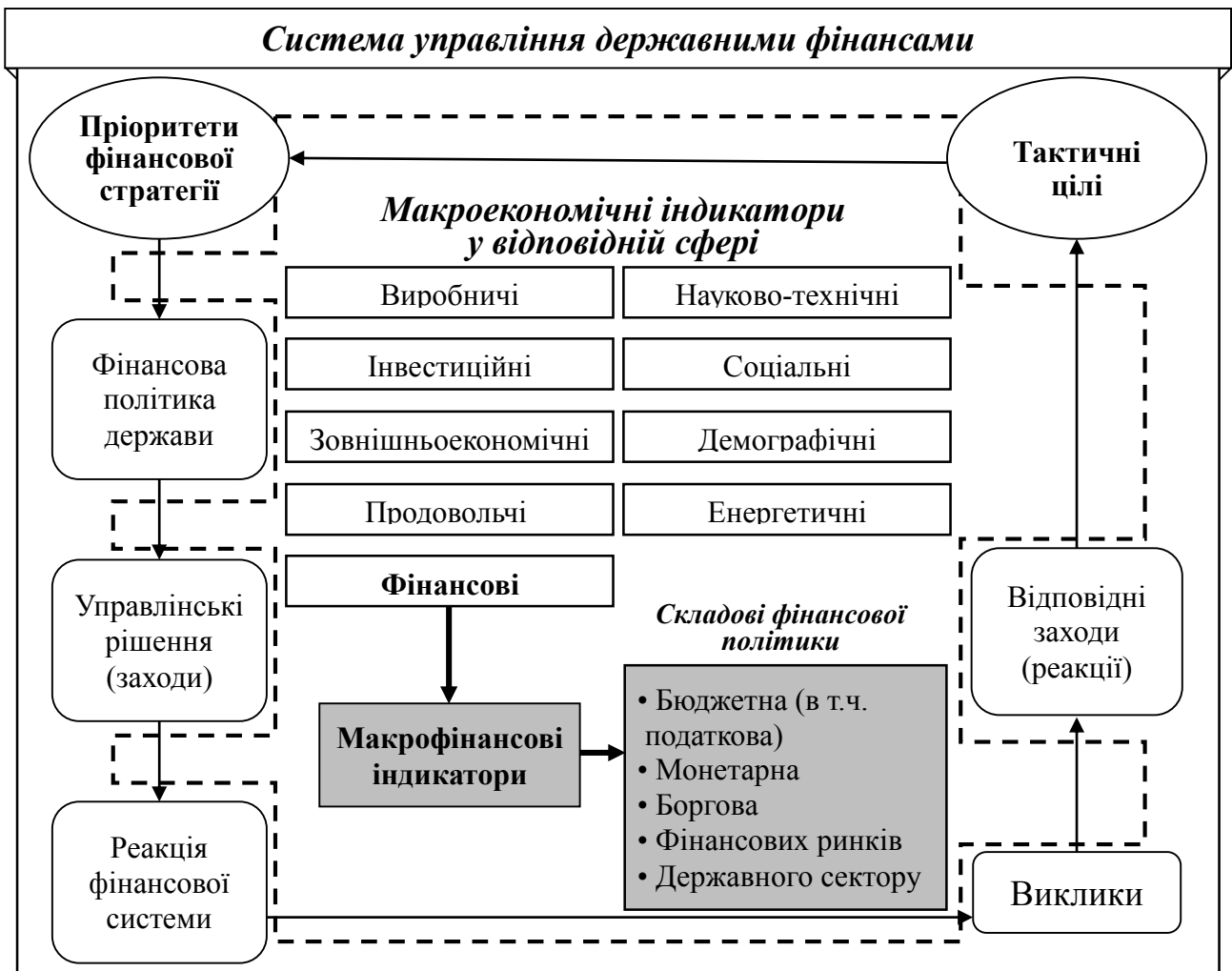

Рис. 1. Макрофінансові індикатори за складовими фінансової політики в системі управління державними фінансами

Джерело: розроблено автором

Структуризація макрофінансових індикаторів за якісними параметрами оцінки включає три групи: індикатори стабільності, безпеки та ефективності (рис. 2). Перша група об'єднує індикатори, що визначають стабільність дохідної бази формування бюджету та цільових державних фондів. З одного боку, проводиться оцінка стану та динаміки податкового навантаження як основного джерела наповнення бюджету і податкового боргу як індикатора реакції суспільства на наявну систему державного управління. З іншого – аналізуються індикатори монетарної політики з позиції достатності або надлишковості грошової маси та грошових резервів як чинника інфляційних процесів та інструмент впливу на макрофінансову стабілізацію. Друга група включає індикатори оцінки достатності усупільнених в бюджеті та цільових фондах коштів для виконання державою її функцій та зобов'язань. Третя група оцінює управлінський фактор в процесі реалізації завдань, що відносяться до двох попередніх груп. У складі якісних параметрів оцінки ефективності розкриваються такі пріоритетні складові, як: результативність процесів планування та виконання планів у процесі управління державними фінансами, напрями спрямування запозичень, рівень довіри інвесторів. Дана структуризація макрофінансових

індикаторів надає можливість повноцінної інтегральної оцінки стану державних фінансів.

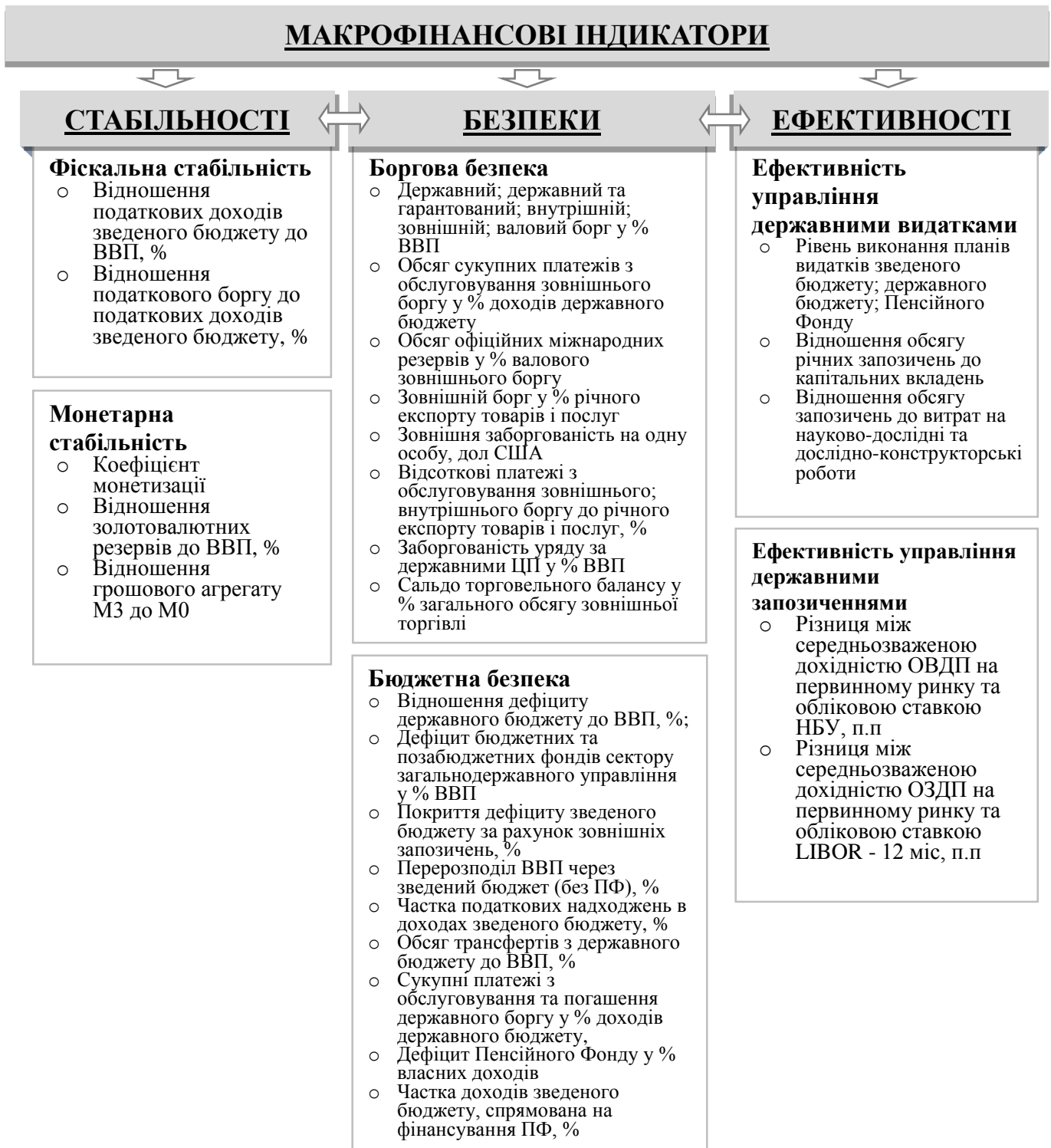

Рис. 2. Класифікація макрофінансових індикаторів за якісними параметрами оцінки стану державних фінансів

Джерело: запропоновано автором

У розділі 2 «Оцінювання стану державних фінансів на основі макрофінансових індикаторів» проведено дослідження практики функціонування системи моніторингу макрофінансових індикаторів на державному рівні та можливості її подальшого вдосконалення.

Дослідження макрофінансових індикаторів стабільності здійснювалося у фінансовій та монетарній сферах. Основним чинником фінансової стабільності, враховуючи питому вагу податків у доходах зведеного бюджету України (протягом 2002-2010 років варіювала в діапазоні від 69% до 76%, а у 2011-2015 роках – 75-84%), є податкова складова. Надходження від приватизації як альтернативне джерело фінансування бюджету мають ситуативний і невизначений характер, більше порушуючи стабільність, ніж забезпечуючи її. На основі проведеного дослідження тактичних і стратегічних пріоритетів управління державними фінансами оцінку стабільності фінансової сфери рекомендовано проводити на основі відношення податкових доходів зведеного бюджету до ВВП та відношення податкового боргу до податкових доходів зведеного бюджету. Для аналізу стабільності монетарної сфери (яка, визначаючи динаміку рівня цін в країні, обумовлює стабільність видатків бюджету) пропонується використовувати наступні індикатори: коефіцієнт монетизації, відношення золотовалютних резервів до ВВП та грошовий мультиплікатор.

Враховуючи необхідність узагальненої оцінки макрофінансової стабільності, на основі використання методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених Міністерством економічного розвитку і торгівлі України – наказ № 1277 від 29 жовтня 2013 року, розраховані інтегральні індикатори фінансової та монетарної стабільності, що характеризуються наступними параметрами – рис.3.

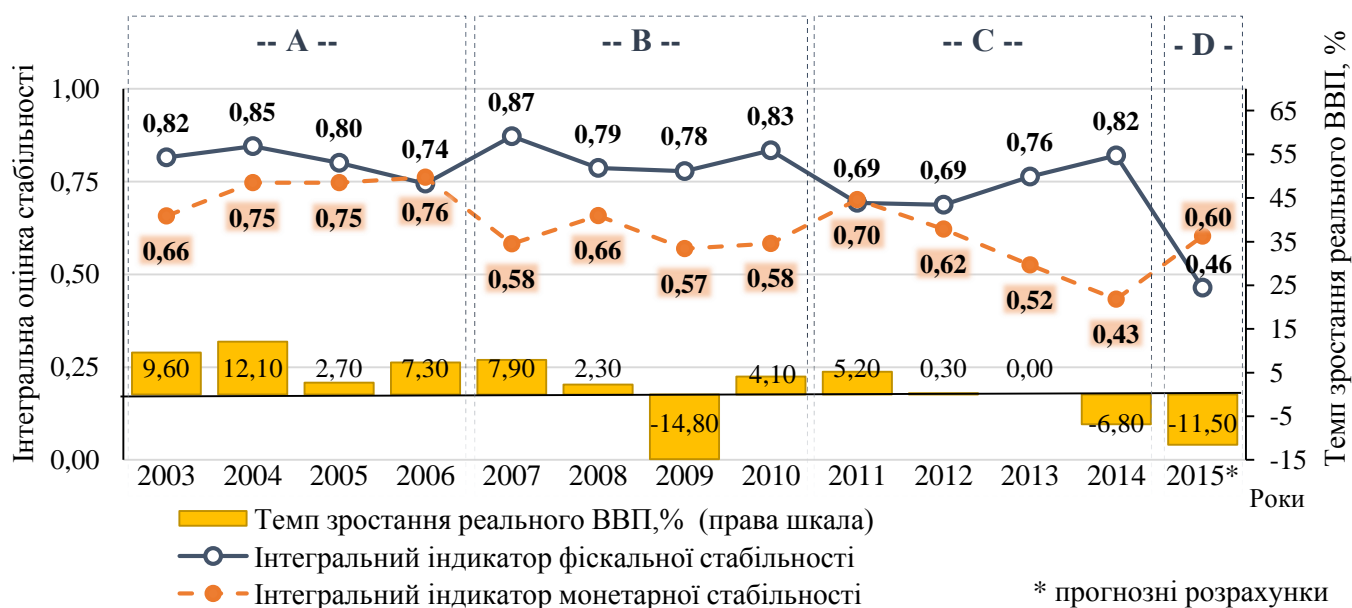

Рис. 3. Інтегральна оцінка стабільності державних фінансів України

Джерело: розраховано автором

Розраховані інтегральні індикатори макрофінансової стабільності у фінансовій та монетарній сферах дозволяють розділити досліджуваний часовий інтервал на такі періоди: 2003-2006 роки – період високого значення макрофінансової стабільності (діапазон А); 2007-2010 роки – загострення та кризовий спад (діапазон В), 2011-2014 роки характеризуються різнонаправленими трендами, що супроводжували

післякризове відновлення (діапазон С); 2015 рік – активація регулятивної політики (діапазон D).

Найвищі значення індикаторів фіскальної стабільності спостерігалися в 2007 та 2014 роках. У першому випадку драйвером було низьке значення податкового боргу (4% доходів зведеного бюджету), у другому випадку – індикатор відношення податкових доходів зведеного бюджету до ВВП, що становив 21,9%. Високі значення даного індикатора в 2011 та 2015 роках (25,7 та 28,3% відповідно) спричинили скорочення інтегральної оцінки до мінімальних за досліджуваний період значень. Ключовим фактором високих значень даної інтегральної оцінки визначено стабільність нормативно-правової бази.

Локальні мінімуми інтегрального індикатора монетарної стабільності, що спостерігалися в 2007 та 2014 роках, були викликані випереджальним нарощуванням грошової маси, що з мінімальним часовим лагом спричиняло зростання темпів інфляції. При цьому в наступних часових періодах пропозиція грошей автоматично нормалізувалась за рахунок зростання номінального ВВП. Причиною падіння монетарної стабільності протягом 2011-2014 років (діапазон С) стало співпадіння декількох факторів, в числі найважливіших з яких – утримання фіксованого курсу гривні до долара та зростання від'ємного сальдо торговельного балансу країни, що відобразилось в падінні золотовалютних резервів на 78% – з 34,7 до 7,5 млрд доларів США.

Визначено, що інтегральний індикатор монетарної стабільності за аналізований період, як правило, показує протилежні по відношенню до фіскального індикатора тенденції, що особливо видно в рамках діапазонів С та D. Різнонаправленість трендів інтегральних індикаторів визначається відмінністю процесів, які вони відображають. На основі запропонованої системи індикаторів пропонується координація органів управління, задіяних у забезпеченні фіскальної та монетарної стабільності для досягнення цілей єдиної стратегії.

Дослідження макрофінансових індикаторів безпеки здійснювалося в борговій та бюджетній сферах. Методичною основою проведеного аналізу стали нормативні документи Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (в редакції 2007 і 2013 років) щодо оцінки економічної безпеки, які передбачають також оцінку її фінансової складової. Водночас у редакції 2013 року були виключені окремі індикатори (відношення загального обсягу державного боргу до ВВП; відношення відсоткових платежів з обслуговування зовнішнього боргу до сальдо торговельного балансу та відношення державного зовнішнього боргу до річного експорту товарів і послуг), які пропонується поновити в діючій редакції, оскільки без них неможлива достовірна оцінка макрофінансової безпеки. Відновлення практики моніторингу індикатора відношення державного зовнішнього боргу до річного експорту товарів і послуг позитивно відображається на чутливості інтегрального індикатора, підвищуючи показники дисперсії часового ряду в 2,2 рази (з 0,017 до 0,039 одиниць), що в даному випадку є відображенням чутливості інтегрального індикатора до змін економічного середовища. Також до складу інтегрального індикатора боргової безпеки включено: відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП, відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу. Вказані індикатори в достатній мірі охоплюють процеси, що мають вплив на

боргову безпеку країни, при цьому показуючи достатньо високу кореляцію з індикаторами економічного зростання і не виявляючи високий внутрішній взаємовплив в межах коваріаційних матриць.

Для оцінки бюджетної безпеки України в роботі запропоновано наступний перелік індикаторів: дефіцит бюджету та цільових фондів сектору загальнодержавного управління (у відсотках до ВВП); відношення трансфертів з державного бюджету у відсотках до ВВП; рівень спрямування доходів зведеного бюджету на фінансування дефіциту Пенсійного Фонду; частка платежів з обслуговування та погашення державного боргу у доходах державного бюджету. Обґрунтовано необхідність включення до моніторингу макрофінансової безпеки показників дефіциту Пенсійного Фонду як суттєвого чинника навантаження на бюджет України (у 2010-2014 роках дотації Пенсійному фонду в середньому становили 18,8% відносно доходів зведеного бюджету).

Узагальнена оцінка показників макрофінансової безпеки визначається на основі інтегральних індикаторів бюджетної та боргової безпеки і характеризується даними, наведеними на рис.4.

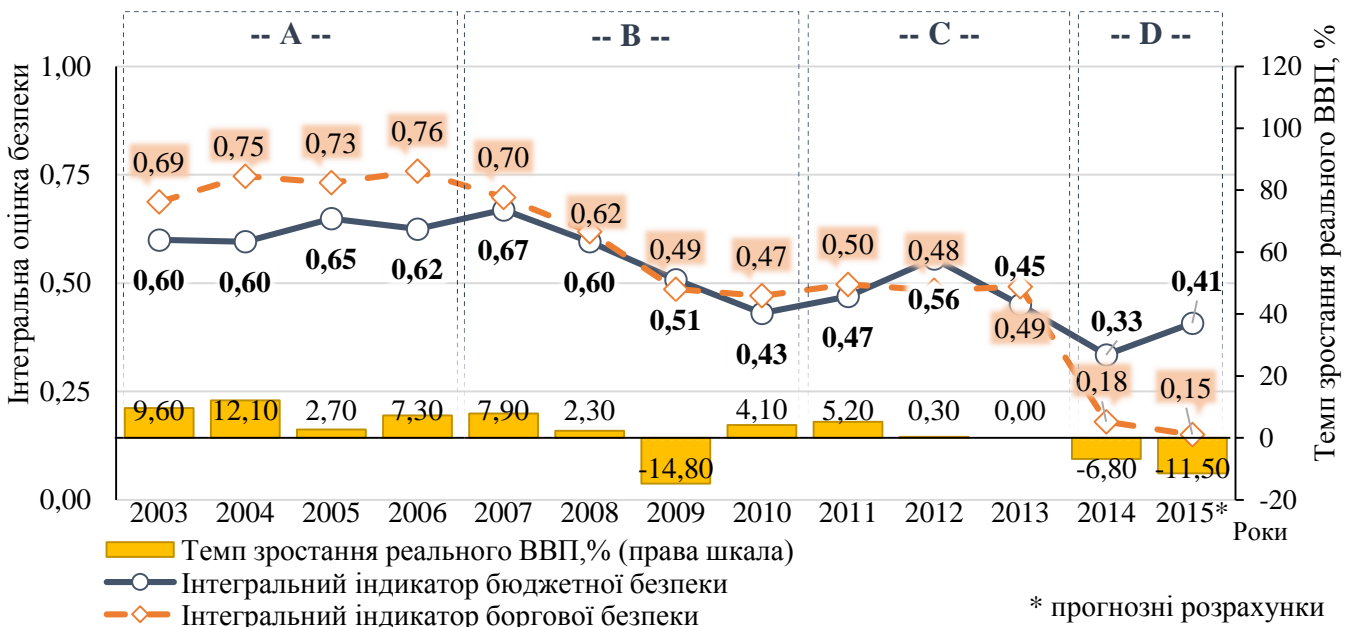

Рис. 4. Інтегральна оцінка стану безпеки державних фінансів України

Джерело: розраховано автором

Результати розподілу проаналізованої динаміки індикаторів безпеки на характерні часові інтервали є близькими до отриманих у процесі аналізу індикаторів стабільності. Тенденції діапазонів А та В з індикаторів стабільності та безпеки є досить співставимими. Виявлено, що для індикаторів стабільності 2014 рік був продовженням тенденцій, що визначали їх протягом проміжку С. Водночас, інтегральні індикатори безпеки показують мінімальні значення на проаналізованому часовому ряді. Це зумовлено високою залежністю індикаторів безпеки від девальваційних процесів і, відповідно, визначає пріоритетом управління безпекою державних фінансів необхідність зменшення залежності від валютних коливань.

Найскладнішою в макрофінансовому управлінні є оцінка його ефективності, оскільки тут практично неможливе використання чітко визначених кількісних

параметрів. У зв'язку з цим запропоновані певні індикатори, які відображають якісні характеристики діяльності органів державного управління, що характеризують виконання затверджених показників бюджету та Пенсійного Фонду, а також ефективності запозичень відносно капітальних вкладень та видатків на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи. Водночас оцінка ефективності управління державними фінансами на основі індикаторів виконання планів не дає достатньої диверсифікації результатів, а також не враховує численних аспектів, таких як оцінка результативності видатків, рівень довіри громадян та іноземних агентів, реалізація довгострокового економічного потенціалу. В роботі пропонується під час проведення оцінки ефективності використовувати алгоритм якісної оцінки, що базуватиметься на статистичній базі експертних оцінок. В якості орієнтира для оцінки ефективності управління державними фінансами автором запропоновано наступні індикатори: для оцінки довіри зовнішніх та внутрішніх кредиторів – різниця між дохідністю державних облігацій та релевантними безризиковими інструментами, якими є облікова ставка НБУ на внутрішньому ринку та відповідна за строками ставка LIBOR на зовнішньому; для оцінки напрямів використання позикових коштів – відношення витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи та на капітальні вкладення до обсягу запозичень (табл.1). Зазначені індикатори вимірюють альтернативу споживчому використанню зовнішніх зобов'язань як необхідну умову інтенсивного економічного зростання.

Таблиця 1

Макрофінансові індикатори ефективності в 2006-2015 роки в Україні

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015**
Макрофінансові індикатори ефективності та їх значення	Різниця між середньозваженою дохідністю ОЗДП на первинному ринку та обліковою ставкою LIBOR-12 міс, п.п.									
	1,3	2,3	- *	- *	6,7	6,1	7,5	5,1	1,3	12,7
	Різниця між середньозваженою дохідністю ОВДП на первинному ринку та обліковою ставкою НБУ, п.п.									
	-0,2	-1,3	1,9	1,2	1,9	0,7	5,2	6,1	3	10,2
	Відношення капітальних вкладень до обсягу річних запозичень, %									
	13,1	7,0	0,8	0,9	0,3	1,2	1,1	0,4	0,1	0,2
Відношення витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи до обсягу запозичень, %										
0,2	7,6	0,3	0,3	0,4	0,5	0,4	0,4	0,2	0,2	

* У 2008 та 2009 роках ОЗДП не розміщувались

** Прогнозні розрахунки

Джерело: розраховано автором

У розділі 3 «Удосконалення управління державними фінансами на основі макрофінансових індикаторів» на основі дослідження законодавчо визначених функцій органів управління державними фінансами та запропонованої сукупності макрофінансових індикаторів визначені основні напрями модернізації системи державного фінансового управління та обґрунтована необхідність використання кластерного аналізу для реалізації синергетичного ефекту комплексних управлінських рішень на основі макрофінансових індикаторів.

В дисертації запропоновано розмежовувати зони повноважень органів управління державними фінансами та рекомендовано закріплення за ними відповідальності з контролю відповідних макрофінансових індикаторів за функціональними складовими управління: стратегічне управління; планування; оперативне управління, виконання; контроль. Враховуючи масштабність змін, визначено необхідним для забезпечення досягнення єдиної стратегії використання кластерного підходу.

На основі виявлених взаємозв'язків макрофінансових та макроекономічних індикаторів автором визначені передумови використання моделі оцінки результатів управління державними фінансами, спрямованої на досягнення встановленого пріоритету – макрофінансової стабілізації. За результатами аналізу використовуваних у практиці управління макрофінансових індикаторів на предмет кореляційних зв'язків з ключовими показниками економічного зростання (темів зростання ВВП та інфляції) з врахуванням можливих часових лагів виявлено три індикатори, зв'язок яких визнано суттєвим із врахуванням встановленого пріоритету економічної стратегії держави, в тому числі фінансової – (формула 1):

$$\Delta Y = 26,08 - 1,93 C2 - 0,18 D6 - 0,03 D8, \quad (1)$$

де: ΔY - темп зростання реального ВВП, %;

$C2$ – дефіцит (-) / профіцит (+) бюджету та цільових фондів сектору загальнодержавного управління до ВВП, %;

$D6$ – відношення загального обсягу зовнішнього боргу до ВВП, %;

$D8$ – відношення державного зовнішнього боргу до річного експорту товарів і послуг, %.

Запропонована методика може бути адаптована до будь-якого пріоритету економічної чи фінансової політики, але результати дослідження мають лише рекомендаційний характер. Зі зміною якості та кількості параметрів, взятих для розрахунку, вихідні дані теж змінюватимуться. Дисертантом доведено статистичну та економічну значимість запропонованої моделі.

Практика використання запропонованого регресійного рівняння передбачає відбір пріоритетного індикатора експертним методом. З метою дотримання адекватності експертного методу відбору вхідних індикаторів для реалізації пріоритетів економічної та фінансової стратегії країни (в межах запропонованої класифікації макрофінансових індикаторів) у довгостроковому періоді пропонується запровадження фіскальних та монетарних правил: «золоте» правило (спрямування запозичень на інвестиції), запобігання перевищення граничного показника квоти державного боргу (60% ВВП), граничного показника квоти дефіциту бюджету (3% ВВП). У короткостроковому періоді практичну імплементацію використання макрофінансових індикаторів рекомендовано проводити на основі запропонованої регресійної моделі (формула 1) із врахуванням встановленого пріоритету дослідження. На основі вказаної вище регресійної моделі здійснене прогнозування реального рівня ВВП. Виявлені в дисертації емпіричним шляхом типи зв'язків обґрунтовані теоретично, а розраховані на основі моделі прогнози зростання ВВП на 2015-2017 роки співпадають з прогнозам уряду України та міжнародних фінансових організацій. Обґрунтована необхідність проведення зваженої державної боргової

політики із врахуванням виявленого суттєвого негативного впливу нарощення зовнішнього боргу та витрат з його обслуговування на динаміку зростання реального ВВП. Точність прогнозів може бути підвищена на основі використання актуалізованої та уточненої інформації щодо динаміки факторних змінних моделі, а також більшої деталізації часових проміжків із відповідним внесенням правок до початкової моделі. Враховуючи нестабільність в українській економіці, важливо щоб відповідальні органи застосовували ці результати в поєднанні з більш широкими оціночними поглядами та стратегічними планами. Пропонується запровадити практику фінансової річної звітності на рівні макрофінансових індикаторів, у якому, крім названих пунктів, має бути детальний аналіз помилок макрофінансового планування та надані рекомендації щодо їх усунення в майбутньому.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, що полягає в розробці теоретичних та методичних засад використання макрофінансових індикаторів у системі управління державними фінансами. У результаті проведеного дослідження сформульовано такі висновки та пропозиції:

1. Управління державними фінансами, які являють собою складну сукупність розгалужених і різноспрямованих інтересів у суспільстві, має ґрунтуватись на достовірній оцінці їх стану та процесів, що відображають рух централізованих у бюджеті та цільових фондах коштів. Макрофінансові індикатори формують об'єктивне підґрунтя для прийняття обґрунтованих та реалістичних рішень як на стадії планування, так і виконання державного бюджету, Пенсійного Фонду і фонду соціального страхування. При цьому вони відіграють важливу роль не тільки для органів управління державними фінансами, а й для домогосподарств та суб'єктів підприємництва, які, орієнтуючись на них, організовують свою діяльність.

2. У системі управління державними фінансами використовуються абсолютні та відносні показники, коефіцієнти та індикатори, які відображають відповідні властивості економічного об'єкта чи процесу. Певний показник (індекс, коефіцієнт, параметр) набуває ознак індикатора під час процесу досягнення в системі управління пріоритетних цілей. Відповідно індикатор – це оцінка спрямованого впливу управлінської діяльності. Макрофінансовий індикатор у системі управління державними фінансами може розглядатися в широкому і вузькому розумінні. У широкому розумінні він є особливою кількісною мірою, яка показує початковий стан державних фінансів, результат впливу або прогрес у досягненні цілей фінансової політики держави. Вузьке трактування поняття зводиться до розуміння макрофінансового індикатора як адаптованого для аналізу показника, який реалізує макрофінансову індикацію, що зводиться до процесу виявлення, вивчення, порівняння, фіксації природи події чи заходу для визначення (формування) відповідної реакції (реагування) на подальший, супровідний та повторний його прояв.

3. Оскільки державні фінанси являють собою досить складну й багатовимірну сукупність форм і методів в економічних відносинах, їх повноцінну характеристику може забезпечити розгалужений комплекс різноманітних індикаторів, які потребують чіткої систематизації, яку пропонується здійснювати у двох зрізах: за складовими

фінансової політики держави та за якісними параметрами оцінки стану державних фінансів. Перший зріз дозволяє створити надійне підґрунтя для вироблення та реалізації пріоритетів стратегії і тактичних цілей окремих складових фінансової політики (бюджетної, податкової, монетарної, боргової, фінансових ринків, державного сектору економіки). Другий – забезпечує комплексну оцінку стану державних фінансів та, відповідно, реальних можливостей держави у досягненні макрофінансової стабілізації, безпеки та ефективності

4. В сукупності макрофінансових індикаторів за якісними параметрами оцінки стану державних фінансів запропоновано виділення трьох груп: індикатори стабільності, які включають фіскальну та монетарну стабільність; індикатори безпеки, до яких віднесено боргову та бюджетну безпеку; індикатори ефективності управління, з виділенням ефективності управління державними видатками та державними запозиченнями.

5. Для проведення комплексної оцінки різновимірних індикаторів запропоновано застосування системи інтегральних індикаторів, розрахованих на основі економіко-математичного методу нормування та використання вагових коефіцієнтів. Вагові коефіцієнти визначалися на основі функції максимізації кореляції інтегрального індикатора з темпом зростання реального ВВП. Отримані інтегральні оцінки макрофінансової стабільності та безпеки відображають зміну стану фінансової системи України протягом досліджуваного періоду: 2003-2006 роки – період високого значення макрофінансової стабільності та безпеки; 2007-2010 роки – загострення та кризовий спад супроводжуваний характерними низхідними трендами інтегральних індикаторів безпеки; 2011-2014 – роки стабільно задовільних значень безпеки, зростання значень фіскальної складової стабільності на противагу різкому спаду монетарної; 2015 рік – реакція системи на активну регулятивну політику.

6. Дослідження макрофінансових індикаторів безпеки здійснювалося відносно бюджетної та боргової політики держави. Методичною основою проведеного аналізу стали нормативні документи Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (в редакції 2007 і 2013 років) щодо оцінки економічної безпеки, які передбачають також оцінку її фінансової складової. Водночас у редакції 2013 року були виключені окремі індикатори (відношення загального обсягу державного боргу до ВВП; відношення відсоткових платежів з обслуговування зовнішнього боргу до сальдо торговельного балансу; відношення державного зовнішнього боргу до річного експорту товарів і послуг та відношення трансфертів з державного бюджету до ВВП), які пропонується поновити в діючій редакції, оскільки без них неможлива достовірна оцінка макрофінансової безпеки. Відновлення практики моніторингу індикатора відношення загального обсягу державного боргу до ВВП є необхідним для оцінки платоспроможності державного сектору. Індикатори відношення відсоткових платежів з обслуговування зовнішнього боргу до сальдо торговельного балансу та відношення державного зовнішнього боргу до річного експорту товарів і послуг є необхідними з точки зору забезпечення прямого надходження валюти в країну. Відношення трансфертів з державного бюджету до ВВП оцінює розподіл доходів та функцій між державним бюджетом та місцевими бюджетами в межах актуального на даний час процесу децентралізації. Додатково потрібно включити до переліку

поточної редакції методики індикатор оцінки дефіциту Пенсійного Фонду, який тривалий час фінансується з державного бюджету.

7. З метою підвищення ефективності діяльності органів системи управління державними фінансами необхідно розмежовувати їх зони повноважень та скоординувати моніторинг макрофінансових індикаторів між відповідними органами управління в розрізі функціональних складових управління: стратегічне управління; планування; оперативне управління; виконання; контроль. Втім, доведена необхідність врахування часового лагу адаптації до змін. Враховуючи масштабність змін, визначено необхідним для забезпечення досягнення єдиної стратегії використання кластерного підходу. При цьому потрібно вдосконалити статистичну звітність у сфері оцінки ефективності роботи органів управління державними фінансами, зокрема акумулювання висновків щодо ефективності виконаних функцій.

8. На основі виявлених взаємозв'язків макрофінансових та макроекономічних індикаторів автором визначені параметри моделі оцінки результатів управління державними фінансами, спрямованої на досягнення встановленого пріоритету – макрофінансової стабілізації та зростання реального ВВП. Виявлено стабільний обернений зв'язок між зростанням реального ВВП та наступними індикаторами: дефіцит бюджету та цільових фондів сектору загальнодержавного управління у відсотках до ВВП; відношення загального обсягу зовнішнього боргу до ВВП; відношення державного зовнішнього боргу до річного експорту товарів і послуг, що підтверджено трансмісійними механізмами. Регресійна модель, що відображає зв'язки вказаних вище трьох індикаторів із зростанням реального ВВП, представлена як метод оцінки результатів управління державними фінансами.

9. За допомогою розробленої моделі спрогнозовано темпи зростання реального ВВП України в 2015-2017 роках за трьох сценаріїв змін макрофінансових індикаторів. У разі реалізації оптимістичного сценарію очікувалося падіння результативного показника (реального ВВП) в 2015 році на 5,8% із подальшим відновленням зростання у 2016 і 2017 роках на 1,7% та 3,4% відповідно. Прогноз нейтрального сценарію розглядає падіння реального ВВП в 2015 році на 8,8%, та зростання в межах 1% в 2016-2017 роках. Реалізація песимістичного сценарію за розрахунками дисертанта обумовила б падіння реального ВВП у 2015 році на 18%, у 2016 та 2017 роках – на 15% та 13% відносно значень попередніх років. Найбільш негативний вплив на темп зростання реального ВВП в рамках розробленої моделі має нарощення зовнішнього боргу та витрат з його обслуговування, що визначає проведення зваженої боргової політики першочерговим пріоритетом управління державними фінансами.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Рудик Н.В. Сутність макрофінансового індикатора в процесі формування системи показників фіскальної політики / Н.В. Рудик // Наукові записки. Серія «Економіка»: Збірник наукових праць. – Вип. 23. – Острог: Видавництво Національного університету “Острозька академія”, 2013. – С.178-182 (0,4 д.а.)

2. Хлівний В.К., Рудик Н.В. Основи розробки системи макрофінансових індикаторів / В.К. Хлівний, Н.В. Рудик // Ринок цінних паперів України. – 2013. – №7-

8. – С.31-38 (0,6 д.а., особисто автору – 0,3 д.а., аналіз ключових макрофінансових індикаторів)

3. Рудик Н.В. Фінансова безпека в системі управління державними фінансами / Н.В. Рудик // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – Випуск 5. – 2014. – Херсон: Видавництво Херсонського державного університету. – С.128-133 (0,7 д.а.)

4. Рудик Н.В. Індикатори податкової безпеки як складова інтегральної оцінки фінансової безпеки України / Н.В. Рудик // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Серія «Економічні науки» – Випуск 1 (28). – 2015. – С. 54-63 (0,5 д.а.)

У зарубіжному виданні та у науковому фаховому виданні, яке зареєстроване в міжнародних наукометричних базах:

5. Рудик Н.В. Индикативная оценка рисков финансовой системы на основании совокупности макрофинансовых индикаторов / Н.В. Рудик // Новая экономика – 2014. – Випуск 2 (63). – Минск. – С.61-67 (0,5 д.а.)

6. Рудик Н. В. Монетарна складова системи макрофінансових індикаторів // Бізнес Інформ (Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals, CiteFactor, Academic Journals Database, Research Bible, Соціонет). – 2015. – №9. – С. 288–295 (0,6 д.а.)

В інших виданнях:

7. Рудик Н.В. Макрофінансовий аналіз як інструмент управління податковими ризиками / Н.В. Рудик // Теоретичні та практичні аспекти розвитку сучасної економіки. Матеріали XXI Міжнар. наук.-практ. конф., 28-29 грудня 2012 р.: у 3-х част. – Львів: ЛЕФ, 2012. Ч.3. – С. 115-116 (0,2 д.а.)

8. Рудик Н.В. Дискусійні питання системи управління державними фінансами / Н.В. Рудик // Проблеми та шляхи удосконалення економіки України / Матеріали XXII Міжнар. наук.-практ. конф., 1-2 лютого 2013 р. – Львів: ЛЕФ, 2013. – С. 19-20 (0,2 д.а.)

9. Рудик Н.В. Питання макрофінансових індикаторів в умовах трансформаційних змін економіки / Н.В. Рудик // Економічна політика держави в умовах трансформаційних змін. Зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф.: у 2-х част. – Сімферополь: НО «ECONOMICS», 2013. Ч.2 – С. 87-89 (0,2 д.а.)

10. Рудик Н.В. Макрофінансова безпека країни в контексті управління державними фінансами / Н.В. Рудик // Сучасні наукові підходи до стабільного економічного розвитку та економічної безпеки. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 21-22 лютого 2014 р. – Чернігів: Видавничий дім «Гельветика», 2014. – С.40-42 (0,3 д.а.)

11. Рудик Н.В. Управлінська складова макрофінансових індикаторів / Н.В. Рудик // Економіка і управління господарчим комплексом: теорія і практика сучасності. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 27 березня 2014 р. – м. Луганськ: НГУ, 2014. – С. 105-106 (0,1 д.а.)

12. Рудик Н.В. Макрофінансові індикатори як критерії фінансово-економічних відносин на міжнародному рівні / Н.В. Рудик // Євроінтеграція економіки України: виклики та рішення. Матеріали міжнародної науково-практичної

конференції, 20-21 лютого 2015 р. – Дніпропетровськ: НГУ, Видавничий дім «Гельветика», 2015. – С. 191-194 (0,2 д.а.)

13. Рудик Н.В. Особливості побудови інтегральної моделі макрофінансових індикаторів / Н.В. Рудик // Актуальні проблеми сучасної економіки: реалії сьогодення. Матеріали доповідей міжнар. наук.-практ. конф. м. Ужгород, 6-7 березня 2015 р. – Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2015. – С.251-254 (0,2 д.а.)

14. Рудик Н.В. Світовий досвід використання макрофінансових індикаторів у забезпеченні фінансової стабільності / Н.В. Рудик // Проблеми та розвиток економічних систем в умовах глобальної нестабільності. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції., м. Миколаїв, 9-10 жовтня 2015 року. – Миколаїв: ММІРЛ ВНЗ Університет Україна, 2015. – С. 123-126 (0,3 д.а.)

АНОТАЦІЯ

Рудик Н.В. Макрофінансові індикатори в системі управління державними фінансами. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». – Київ, 2016.

Дисертацію присвячено дослідженню теоретичних основ управління державними фінансами на основі макрофінансових індикаторів та практики оцінки стану та тенденцій фінансового стану країни на макрорівні. Досліджено підходи до трактування терміну «макрофінансовий індикатор», науково обґрунтовано, що макрофінансовий індикатор є економічною категорією, яка має свої характерні риси, значення та функції. Досліджено принципи класифікації макрофінансових індикаторів. Визначено оптимальну для запровадження багатовимірну систему макрофінансових індикаторів.

Вивчено наявну практику моніторингу та аналізу макрофінансових індикаторів. Проаналізовано місце та роль макрофінансових індикаторів в процесі управління державними фінансами. Узагальнено практику управління на основі нормованих інтегральних моделей.

Розглянуто перспективи використання макрофінансових індикаторів у системі управління державними фінансами України. Виокремлено передумови ефективного впровадження системи макрофінансових індикаторів у процес управління державними фінансами України. Обґрунтовано пропозиції з їх практичної імплементації під час прийняття управлінських рішень уповноваженими органами управління державними фінансами. Виявлено проблеми його ефективності та розроблено рекомендації щодо їхнього вирішення.

Ключові слова: індикатор, показник, макрофінансовий індикатор, система управління державними фінансами, державний фінансовий менеджмент, стабільність, безпека, ефективність управління, податковий індикатор.

АННОТАЦИЯ

Рудик Н.В. Макрофинансовые индикаторы в системе управления государственными финансами. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана». - Киев, 2016.

Диссертация посвящена исследованию теоретических основ управления государственными финансами на основе макрофинансовых индикаторов и практики оценки состояния и тенденций финансового состояния страны на макроуровне. Исследованы подходы к трактовке термина «макрофинансовый индикатор», научно обосновано, что макрофинансовый индикатор является экономической категорией, которая имеет свои характерные черты, значение и функции. Определено место макрофинансовых индикаторов в стратегическом управлении государственными финансами. Исследованы принципы классификации макрофинансовых индикаторов. Определена оптимальная для введения многомерную систему макрофинансовых индикаторов, включающая такие классификационные признаки как объект и субъект анализа, сфера и направление анализа.

Изучено имеющуюся практику мониторинга и анализа макрофинансовых индикаторов, в частности в составе методики оценки экономической безопасности Украины. Критически изучены используемые алгоритмы и математический аппарат, а также практика функционирования в системе управления государственными финансами Украины. Проанализированы место и роль макрофинансовых индикаторов в процессе управления государственными финансами.

В соответствии с предложенной системой отобраны индикаторы для проведения оценки каждой их описанных сфер макрофинансового анализа. На основании анализа существующего экономического и математического аппарата предложены методы нормирования и агрегирования индикаторов для формирования интегральной оценки по каждой из групп. Сформулированы авторские рекомендации касательно как усовершенствования существующих методик, так и внедрения новых.

Рассмотрены перспективы использования макрофинансовых индикаторов в системе управления государственными финансами Украины. Выделены предпосылки эффективного внедрения системы макрофинансовых индикаторов в процесс управления государственными финансами Украины. На основании анализа компетенций очерчен круг ответственности ключевых органов управления государственными финансами Украины в рамках каждого из этапов управленческого цикла. Выделены предпосылки эффективного внедрения системы макрофинансовых индикаторов в процесс управления государственными финансами Украины. Обоснованы предложения по их практической имплементации при принятии управленческих решений уполномоченными органами управления государственными финансами. Выявлены проблемы его эффективности и разработаны рекомендации по их решению.

Ключевые слова: индикатор, показатель, макрофинансовый индикатор, система управления государственными финансами, государственный финансовый менеджмент, стабильность, безопасность, эффективность управления, налоговый индикатор.

ANNOTATION

Rudyk N.V. Macrofinancial indicators in the management system of public finances. – Manuscript.

Thesis for obtaining scientific degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.08 – Money, Finance and Credit. – SHEE «Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman». – Kyiv, 2016.

The dissertation is devoted to investigation of the theoretical foundations of state finance management based on macrofinancial indicators and the practices of assessment state and trends in the financial condition of the country at the macrolevel. Approaches to the interpretation of the term «macroindicator» which has its peculiar features, an objective social purpose and functions were explored. The optimum system for implementing multi-dimensional macrofinancial indicators has been set.

The existing practice of monitoring and analysis of macro-financial indicators has been studied. The place and role of macro-financial indicators in the management of public finances were analysed. An overview management practices was based on standardized integrated models.

The prospects of the use of macro-financial indicators in the management of public finance in Ukraine have been overviewed. The preconditions for the implementation of effective macrofinancial indicators in the management of public finance in Ukraine were determined. Proposals to their practical implementation in decision-making bodies authorized public finance management were substantiated. The problems associated with the net-wealth tax efficiency were identified and recommendations were provided regarding the management of them.

Keywords: indicator, measure, macrofinancial indicator, the system of public financial management, public financial management, stability, security, management efficiency, tax indicator.